

AZ ÉLETJEL MINIATÚRÓK ÉS HONI KÉPZŐMŰVÉSZETÜNK

Egy jelentős könyvkiadói elképzelést és vállalkozást köszöntök ahelyett, hogy művészeket: képzőművészeti alkotókat és írókat szólítanék meg bevezetőmben. Teszem ezt azért, mert a szabadkai *Életjel* című irodalmi élőlítség Életjel Miniatúrák nagy sikerű sorozatát dicsérem. A sorozat ötven könyve közül csak nyolcat emelnék most ki, de nem találomra, hanem közös tartalmuktól vezéreltetve, azaz az itteni, a szabadkai képzőművészekről szólóakat. Az *Üzenet* című folyóirat mellett ezek a könyvek szóltak először behatóbban honi képzőművészetünk jeleiről, s adtak megjelenési lehetőséget akár maguknak a művészeknek, akár az őket jól ismerő művészbarátoknak, műkritikusoknak. Ezáltal váltak nem egy nemzedék kalauzává a műalkotások örök érvényű vagy talmi értékeinek labirintusában.

Egy gazdag város gazdag művészeti hagyományát tárják elénk az Életjel Miniatúrák képzőművészeti könyvecskéi: nyolc könyv nyolc művészről, s mindegyik könyvön ott szerepel Dér Zoltán neve, akár sajtó alá rendezőként, akár szerkesztőbizottsági tagként. Valójában ő volt az, aki az 50. számig eljuttatta ezt az érték- és hagyománymentő sorozatot. Amilyen sok vergődésen, gyötrelmen és megpróbáltatáson mentek át az alkotó művészek, bizonyára olyan nehéz lehetett mindezt összehozni, s nem hagyni ki senkit az arra érdemesek közül. Rendkívül megfontolt vállalkozás volt az úgymond nagy, „tisztes terjedelmű” könyvbe még nem illő rövid bemutatásokat, vallomásokat, esszéket így közreadni, s az érdeklődőkhöz valamiképpen eljuttatni. Dicséretes támogatás a szerzőknek, és hasznos, szemléltetéssel egybekötött ismeretterjesztés sok-sok olvasó számára. S ne feledjük: nevelőmunka is a javából. Csak éppen a terjesztésükkel volt többször gond.

A bemutatott művészek: Vinkler Imre, Balázs G. Árpád, Hangya András, Baranyi Károly, Farkas Béla, Almási Gábor, Oláh Sándor és Petrik Pál a XX. századi Vajdaság s benne Szabadka képzőművészetének kiváló alkotói, festői, szobrászai. Közülük négyen, Balázs G. Árpád *Bolyongó paletta*, Baranyi Károly *Ikarosz szárnyán*, Almási Gábor *Szobortalan égaljról jöttem* és Petrik Pál *Múltam ösvényein* címen önéletrajzukat tették közzé a Miniatúrákban, míg Sáfány Imre, a festőtárs, a maga vallomását a tragikus sorsú Vinkler Imréről *Zombékok* címen, Gajdos Tibor műkritikus Hangya András (*A csillagos homlokú*) és Oláh Sándor (*Kékfátyolos világ*) életútját és festői opusát, valamint a jó barát és művészbarát Baranyiné Markov Zlata a délvidéki szecesszió legjobb alkotójáról, Farkas Béláról írt emlékezést *Vergődés* címen. A leghitelesebben megszólalhatók a sorozat szerzői, azaz maguk a művészek, illetve más szerzők is ugyancsak képzőművészek, sorstársak, jó barátok, kivéve Gajdos Tibor műkritikust, akinél viszont nincs avatottabb ismerője Szabadka művészettörténetének – jelzi ezt a Miniatúrák záró 1995. évben ugyancsak az Életjel kiadásában megjelent hatalmas és átfogó monográfiája, a *Szabadka képzőművészete (Történeti áttekintés a kezdetektől 1973-ig)* című. S ez a könyv már igazi képzőművészeti monográfia, hiszen a kronológiai sorrendben tárgyalt művelődéstörténeti események, a művészek élet- és pályarajzát tartalmazó tanulmány mellett sok illusztráció (színes és fekete-fehér) teszi vizuálisan is érzékeltetőbbé a képzőművészekről és műveikről leírtakat.

A festőinkről szóló Életjel Miniatúrák eleinte vékony (38–41 oldalas) füzetek később terjedelmükben a duplájukra növekednek, s egyre több, a műalkotásokról készült fényképet tartalmaznak, hogy a bemutatott művész opusát kellően prezentálják az olvasónak.

Jóleső érzés volt a szerkesztőbizottság egyik tagjától, a szülőfalumból elszármazott, de attól végleg soha el nem szakadt Guzsvány Mária-tól kapott könyvecskéiben tallóztatni, ízlelgetni a nagyváros nyújtotta (képzőművészeti és művelődéstörténeti) lehetőségek eredményeit, csodálni az örömben vagy vergődve fogant alkotásokat, melyek később a szabadkai Városi Múzeum tárlataira is elhívtak, ahol egynémely művész retrospektív kiállítását is megrendezték, bár állandó képtárukat máig nem tudták megnyitni. Hivatásuk volt ezeknek a piciny könyveknek, melyek sorra megelőzték a későbbi, színes képzőművészeti kismonográfiákat, melyek immár teljesebb élményt nyújthattak egy-egy életműről. Úttörő vállalkozása volt ez az Életjel nevű irodalmi élőlítségnek, s roppant fontosak és hasznosak lehetnek ezek a Miniatúrák egy majdani vajdasági képzőművészeti antológia, illetve tankönyv megírásánál. Mert, remélem, nincs messze az idő, sőt talán el is érkezett már, amikor iskoláinkban a tanórák bizonyos százalékát a helyi színekre, például itteni művészek bemutatására fordíthatja a tanító, illetve a szaktanár. S akkor egy szép szabadkai és palicsi kirándulás programjába jól befér(hetne) a mi művészeink képeiből, műalkotásaiból rendezett közös, állandó tárlat

megtekintése. Ugyanakkor az érdeklődőbb fiatalok ellátogathatnának a palicsi temetőben Farkas Béla vagy Baranyi Károly sírjához, mert akár az ilyenfajta találkozás is olyan élményt nyújthat a világra eszmélő fiatalnak, hogy később érdeklődő, műpártoló felnőtté váljék.

Végül hadd mondjam el, hogy ezt a hajdan hiányt pótló sorozatot folytatni kellene, vagy másikat találni ki helyette, hiszen van még a szabadkai múzeumban olyan művészeti hagyaték, melyről nem szól önálló publikáció, meg azok a fiatal művészek is, akik e könyvek megjelenésének idejében pályájuk elején jártak, mára már megérdemelnének egy önálló kismonográfiát, Életjel Új Miniatűrt. S ha műhelynek tartjuk az Életjel Kiadót – ebbéli voltáról pedig már rég meggyőződhattünk –, akkor nemcsak a szabadkai képzőművészeink életművét illeszthetjük egy leendő, egy újabb sorozat kiadási tervébe, hanem a magyar nyelvterület e déli peremének, szülőföldünknek többi képzőművészeti alkotóját is, akik szerte e vidéken éltek, vagy alkotnak napjainkban is.

SILLING István